

Samarbetsstrategi för
utvecklingssamarbetet med

Vitryssland

januari 2007 – december 2010

REGERINGEN

Kopia

Regeringsbeslut

III:2

2007-03-22

UD2007/10497/EC

Utrikesdepartementet

Styrelsen för internationellt
utvecklingssamarbete (Sida)
105 25 STOCKHOLM

Strategi för utvecklingssamarbetet med Vitryssland 2007-2010

1 bil.

Ärendet

Genom beslut 2006-06-21 (UD2006/27066/EC) uppdrog regeringen åt Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) att till Utrikesdepartementet lämna förslag till samarbetsstrategi för Vitryssland under perioden 2007-2010.

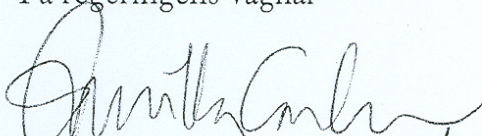
Sida har i skrivelse överlämnat ett förslag till samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Vitryssland under perioden 2007-2010.

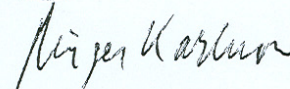
Regeringens beslut

Regeringen beslutar att fastställa en samarbetsstrategi för det svenska stödet till Vitryssland att gälla 2007-2010 i enlighet med bilagan. Strategin skall styra utvecklingssamarbetet med Vitryssland under angivna tid.

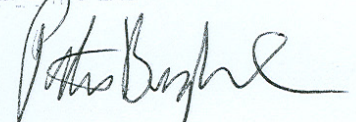
Regeringen uppdrar åt Sida att i enlighet med strategin ansvara för genomförandet av utvecklingssamarbetet med Vitryssland under 2007-2010.

På regeringens vägnar

Gunilla Carlsson

Birger Karlsson

Kopians överensstämmelse
med originalet inkopierat

Kopia till:

SB
Ju EMA
Ju SIM
Ju EU
UD MK
UrP, UrH, UrIU
UD PIK
UD EC
UD SP
UD EU
UD EIM
UD FMR
UD MU
UD USTYR
UD UP
UD NIS
Fö SI
Fö SUND
S SK I
Fi BA
Fi IA
U IS
Jo EUI
M Mk
M I
N EIS
N RUT
N E
N JÄM

Riksdagens utrikesutskott

Amb Berlin
Amb Kiev
Amb London
Amb Moskva
Amb Paris
Amb Riga
Amb Tallinn
Amb Vilnius
Amb Warszawa
Sektionskontoret Minsk
EU-repr Bryssel
OSSE-del Wien
Europaråds-repr Strasbourg
FN-del New York
Sveriges kontor vid EBRD

Strategi för utvecklingssamarbetet med Vitryssland 2007-2010

Inledning

Regeringen har beslutat upprätta en samarbetsstrategi för utvecklingssamarbete med Vitryssland. Samarbetsstrategin ska styra inriktningen av det svenska utvecklingssamarbetet med Vitryssland under perioden 2007-2010. Strategin baseras på förslag från Sida, kompletterat med UD:s egna överväganden, synpunkter från andra departement som omfattas av utvecklingssamarbetet med Vitryssland samt prioriteringar och erfarenheter hos svenska parter, beträffande samarbetet med Vitryssland.

1. Sammanfattning

Under de senaste åren har makten i det vitryska samhället koncentrerats allt mer till president Lukasjenko. Presidentvalet våren 2006 visade tydligt att det finns mycket stora brister vad gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i Vitryssland. Inför valet hade flera nya lagar stiftats som syftar till att försvåra tillvaron för det civila samhället och oberoende medier. Yttrandefriheten är starkt begränsad. Enligt Världsbankens uppskattning har andelen fattiga i Vitryssland sjunkit under de senaste åren, samtidigt som vissa andra indikatorer, som medellivslängden, pekar i motsatt riktning.

Sveriges bilaterala stöd för Vitryssland uppgick under perioden 2002-2005 till 138 miljoner kronor. Under 2006 omfattade samarbetet omkring 40 miljoner kronor. Utvecklingssamarbetet har syftat till att stödja en modernisering och demokratisering av det vitryska samhället och inriktats på att bereda väg för framtida reformer. En närmare integration med Sverige och Europa har också varit ett viktigt syfte. Insatserna har som regel varit framgångsrika när det gäller att exponera människor för grundläggande demokratiska och marknadsekonomiska värderingar, men har inte lett till faktiska förändringar på policynivå. Mycket tyder på att den politiska kursen med stark administrativ och centraliserad kontroll liksom brist på demokrati och öppenhet kommer att ligga fast tills vidare.

Mot denna bakgrund bör det svenska utvecklingssamarbetet ha som huvudsaklig ambition att stärka människors medvetande om och möjligheter att åberopa sina rättigheter för att därigenom skapa förutsättningar för en framtida utveckling mot demokrati och modern rättsstat. Fokus bör ligga på att möjliggöra för vitryska medborgare och organisationer att etablera så breda kontaktytor och relationer med omvärlden som möjligt, i första hand med Sverige och Europeiska unionen (EU).

Målgruppen bör definieras brett. Till prioriterade grupper bör räknas demokratiska politiska krafter, studenter och akademiker, förvaltningstjänstemän, näringslivets aktörer, personer verksamma på kulturområdet och inom media liksom enskilda organisationer. Ungdomar är en särskilt viktig grupp som kan förväntas driva på en samhällsutveckling och i framtiden få förändringsprocesser till stånd. Direkt samarbete med vitryska myndigheter bör ske med restriktivitet. Kontakter med det vitryska samhället bör i första hand ske i form av samverkansinsatser med vitryska enskilda organisationer och privata företag. Samarbetets volym bör öka något.

2. Förutsättningar

Under de senaste åren har makten i det vitryska samhället koncentrerats allt mer till president Lukasjenko. Presidenten och hans stab styr, likt under Sovjettiden, det mesta som sker såväl politiskt som ekonomiskt i dagens Vitryssland. Presidentvalet under våren 2006 visade tydligt att det finns stora brister vad gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i Vitryssland. Trakasserier av oppositionens kandidater och anhängare, mycket begränsat utrymme i media för oppositionen samt omfattande valfusk präglade valet, enligt internationella bedömare. Därtill har flera anhängare av oppositionen efter valet förlorat arbete eller studieplatser. Regimen har stärkt kontrollen över det civila samhället och de få oberoende massmedier som fortfarande verkar måste arbeta under mycket svåra förhållanden.

Trots bristande demokrati åtnjuter regimen popularitet i stora befolkningsgrupper. Detta beror främst på att Vitryssland under Lukasjenko, bland annat genom omfattande subventioner från Ryssland och en återhållsam ekonomisk reformtakt, kunnat undvika många av de ekonomiska och sociala svårigheter som dess grannländer ställts inför.

Den vitryska ekonomin uppvisar positiva siffror. BNP har i snitt ökat med sju procent per år de tio senaste åren. Ökningen har kommit folket till del främst genom ökade löner samt ett förhållandevis väl utbyggt socialt skyddsnät. Reallönerna har dubblerats de senaste sju åren, och fyra av fem vitryska medborgare uppbär någon förmån eller subvention via det sociala skyddsnätet. Inflationen har det senaste decenniet varit något högre i Vitryssland än i regionen som helhet. Såväl arbetslösheten som utlandsskulden är låg.

Tillväxten i ekonomin har drivits på av en expansiv politik, som möjliggjorts genom subventioner av olja och gas från Ryssland. Oljan har köpts billigt, raffinerats i Vitryssland och sålts på världsmarknaden till höga priser, medan den billiga gasen har använts för inhemskt bruk och för tillverkning för export av t ex konstgödsel. Den ekonomiska tillväxten riskerar dock att avta från 2007 och framåt bl a eftersom Ryssland vid årsskiftet 2006/2007 mer än fördubblade priset på exporten av gas till Vitryssland och har aviserat en höjning av priset till världsmarknadsnivå 2011. För Vitrysslands del skulle det innebära uppemot en fyrdubbling av priset, något som riskerar direkt hämma den ekonomiska utvecklingen. Trots det svåra affärsklimatet i landet växer den privata sektorn i Vitryssland och svarar idag enligt Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) för 25 procent av landets BNP. Den finansiella sektorn är dock fortfarande svagt utvecklad. Små- och medelstora företag har svårt få tillgång till riskkapital och lån.

Enligt Världsbankens uppskattning har andelen fattiga människor sjunkit från 40 procent år 1997 till 13 procent år 2005. Alla fattigdomsindikatorer pekar inte i samma positiva riktning. Till exempel har den förväntade livslängden hos män minskat från ca 67 år till 62,7 år de senaste åren. Antalet personer som lever med HIV/AIDS ökar snabbt. Vitryssland uppvisar även stora regionala skillnader i ekonomisk utveckling. Den största skillnaden kan observeras mellan stad och landsbygd. Hushåll på landsbygden är generellt sett fattigare. 36 procent fler kvinnor än män är arbetslösa. I politiken är majoriteten av de folkvalda på lägre nivå kvinnor, medan regeringen endast innehåller en kvinnlig minister.

Ett stort antal människor i Vitryssland saknar grundläggande politiska rättigheter. Vitryssland stiftade inför presidentvalet våren 2006 flera nya lagar som syftade till att försvåra för det

civila samhället och oberoende medier att verka. Yttrandefriheten är starkt begränsad. Landet har infört en lag enligt vilken personer som framställer presidenten eller landet i dålig dager kan straffas med upp till två års fängelse. Oberoende press har mycket svårt att trycka sina tidningar inom landet och saknar tillgång till allmänna distributionsvägar. Medborgarnas tillgång till information som inte är statligt styrd är därmed begränsad. Alla enskilda organisationer verksamma i Vitryssland måste söka tillstånd för och registrera sina aktiviteter. De måste dessutom vara godkända som organisationer. Organisationer som är involverade i internationellt samarbete, eller som mottar internationell finansiering behandlas särskilt restriktivt. Internationell finansiering kan vidare beskattas med upp till 60 procent av det erhållna beloppet. Att genomföra oregistrerade aktiviteter eller att inte redovisa finansieringen är olagligt. Lagen om registrering av aktiviteter är otydlig och lämnar stort utrymme för godtycke. Trots att religionsfrihet råder enligt konstitutionen rapporterar religiösa samfund om svårigheter. Bland annat krävs registrering för att kunna hyra och köpa lokaler, vilket inte alltid ges. Religionslagen som antogs 2002 möjliggör kontroll av religiösa organisationer och i viss mån censur av religiös litteratur. Utländska medborgare har inte rätt att leda religiösa organisationer och företrädare för utländska samfund behöver särskilt tillstånd från kommittén för nationalitets- och religionsfrågor för att få besöka Vitryssland.

3. Andra givare

Flera givare är aktiva i Vitryssland. Programmen är dock begränsade till följd av den politiska situationen och en alltmer komplex och osäker administrativ miljö.

EU-länderna tillämpar restriktivitet i politiska kontakter med Vitryssland, med en särskild viseringsregim. EU:s ministerråd kritiserade 1997 den konstitutionella och politiska situationen och de fortsatta kränkningarna av mänskliga rättigheter i Vitryssland. Medlemsstaterna uppmanades att frysa sina program för tekniskt bistånd, med undantag för humanitära projekt, regionala projekt och projekt som direkt stödjer demokratiseringsprocessen. Sverige, som är en av de största bilaterala givarna, har gjort en relativt bred tolkning av vad som är möjligt att finansiera, utifrån bedömningen att en isolering av Vitryssland inte är i befolkningens intresse.

EU:s biståndsprogram Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States (Takis) har haft betydande problem. Många projekt har fastnat i den administrativa processen. EU har delvis omprogrammerat stödet till förmån för demokratirelaterade insatser med det civila samhället, studenter och oberoende massmedier som huvudsakliga målgrupper. EU-kommissionen anordnar regelbundet koordineringsmöten, med bilaterala givare och andra Vitrysslandsintressenter.

Från och med 2007 kommer det nya biståndsinstrumentet European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) att ersätta bl a Takis. ENPI kommer att ha två huvudmål. Dessa är att främja ekonomisk integration och ett fördjupat politiskt samarbete med EU:s grannländer, samt att främja utvecklingen i de regioner som ligger i anslutning till den utvidgade unionens östra och södra gränser. Detta innebär möjligheter till vidgade vitryska kontakter bl a med Lettland, Litauen och Polen..

Avsaknad av strukturella ekonomiska reformer i Vitryssland har uteslutit ett brett stöd från Världsbanken. Världsbanken förbereder dock en ny strategi för Vitryssland för perioden 2007-2010. Världsbanken hanterar för närvarande ett aktivt lån på 22,6 MUSD för ett projekt

inom social infrastruktur (främst inriktat på energieffektivisering) och förbereder ytterligare ett lån på 50 MUSD för Tjernobyl-relaterade insatser. Dessutom har International Finance Corporation (IFC) en portfölj som omfattar 70 MUSD inom finansiell marknad och livsmedelsindustri. IFC genomför också ett projekt finansierat av Sida till stöd för utveckling av småföretagande.

Internationella valutafonden (IMF) och Vitryssland slöt 2001 ett avtal om ett halvårs långt monitoringprogram, utan lån. IMF:s bedömning var att Vitryssland var starkt när det gäller penningpolitik men svagt i frågor som budget och beskattning samt strukturella reformer. Diskussioner om att förnya ett sk stand-by-arrangemang nådde ingen framgång och regeringen drog 2004 tillbaka sin begäran om ytterligare finansiering. Vitryssland har dock fått omfattande tekniskt bistånd och utbildning inom penning- och finanspolitik, statistik och lagstiftning mot penningtvätt.

EBRD hade i början av 2005 godkänt investeringsprojekt till ett värde av knappt 200 MEURO. I EBRD:s nya strategi för Vitryssland förväntas policyn ligga fast att enbart finansiera projekt med icke statskontrollerad aktör eller företag. Samtidigt förutses en ökad satsning på mikro-, små och medelstora företag.

Det omfattande program som FN:s utvecklingsorgan UNDP bedriver i Vitryssland avser demokratisk samhällsstyrning, miljöförbättring och energieffektivisering, jämställdhet, Tjernobyl-relaterad återuppbyggnad och vissa gränsöverskridande insatser, främst gällande människohandel. Även Unicef, UNFPA, UNAIDS, UNODC och IOM är aktiva i Vitryssland.

USA är alltså den största bilaterala givaren med ett program som huvudsakligen inriktas på demokrati och mänskliga rättigheter. Tyskland som tidigare tillhörde de större givarna, har minskat sitt statligt finansierade program. Ett större, privat finansierat stöd till enskilda organisationer kvarstår dock. Nederländerna och Danmark har viss verksamhet i Vitryssland, främst inriktade på en demokratisering av samhället och direkt stöd till enskilda organisationer. Polen och Litauen har under senare år byggt upp program i Vitryssland som bland annat omfattar stöd till civila samhället, media och studentprogram. Schweiz har valt att endast arbeta med humanitärt stöd främst relaterat till Tjernobyl.

En viss givarsamordning sker genom UNDP:s försorg på plats i Minsk och det förekommer också samordning i olika informella nätverk utanför Vitryssland, men mekanismer saknas för en mer systematisk samordning av insatser och strategier.

4. Slutsatser av utvecklingsamarbetet 2002-2005

Sveriges bilaterala stöd för Vitryssland uppgick under perioden 2002-2005 till 138 miljoner kronor. Under 2006 omfattade samarbetet omkring 40 miljoner kronor. Samarbetet har syftat till att stödja en modernisering och demokratisering av det vitryska samhället och inriktats på att bereda väg för framtida reformer. Ett närmande till Sverige och Europeiska unionen har också varit ett viktigt syfte. Samarbetet har huvudsakligen varit inriktat på områdena demokratins fördjupning, ekonomisk omvandling och social trygghet.

Insatserna har som regel varit framgångsrika när det gäller att främja kunskapen om bl a mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, vilket har åstadkommit genom ett brett utbyte av erfarenheter med Sverige och andra länder. Samarbetet har omfattat flera sektorer

och nått olika befolkningsgrupper. Insatserna har emellertid haft begränsat inflytande när det gäller att få till stånd faktiska förändringar på policynivå.

Det största området, demokratins fördjupning, har omfattat stöd till det civila samhället, massmedia, lokalt självstyre, jämställdhet samt visst utbyte inom förvaltning. Flera svenska enskilda organisationer har bedrivit demokratifrämjande verksamhet tillsammans med vitryska partnerorganisationer. Många svenska partier har även haft omfattande kontakter och samarbeten med oppositionella partier och organisationer i Vitryssland. Ett stort antal personer har därigenom direkt kunnat dra nytta av erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring. Aktiviteterna har emellertid inte resulterat i någon betydande påverkan på reformprocesserna eftersom regeringens politik under perioden istället gått i en riktning mot ökad administrativ och mer centraliserad kontroll.

Inom det näst största området, ekonomisk omvandling, har Sverige främst stött en utveckling av småföretagssektorn och administrering av mark och fastigheter i syfte att etablera en marknad för dessa. Insatsen via IFC och EBRD:s sk Turn Around Management-program har bl a bidragit till förenklade procedurer och tillståndsgivning för småföretagare och stärkta företag. Investerings- och näringslivsklimatet är dock alltför jämt tämligen negativt och den långsiktiga effekten av de resultat som uppnåtts är svår att bedöma. Fastigheter har registrerats inom ramen för ett nytt, modernt mark- och fastighetssystem. Inga framsteg har dock skett när det gäller privatisering eller utveckling av marknaden för mark och fastigheter.

Insatserna inom den sociala sektorn har fokuserat på stöd till föräldralösa barn, barn på institution, unga människor och drogproblematik samt insatser mot människohandel. Aktiviteterna har kompletterat vitryska nationella program vilket bidragit till att ge goda resultat. En långsam attitydförändring där individen står i fokus kan nu skönjas. Insatserna har bland annat bidragit till att ett barnrättsperspektiv numera präglar social omsorg och konkreta resultat är att färre barn placeras på institutioner genom att alternativa vårdformer utvecklats. När det gäller människohandel har stödet inriktats på att förbättra hjälpen till offer för människohandel och insatser för en mer effektiv och rättighetsbaserad rättslig behandling genom utbildning av poliser och åklagare.

Samarbetet med icke-statliga aktörer har under strategiperioden blivit alltmer komplicerat på grund av ökad administrativ reglering. Det har blivit svårare och mer tidskrävande att registrera projekt.

Svenska institutets (SI) verksamhet har varit en viktig del av demokratistödet. Intresset för samarbete inom utbildning och forskning ökar vid svenska lärosäten liksom från vitrysk sida. I dag begränsas samarbetet i viss utsträckning av bristande kunskaper i engelska, men framför allt av svårigheterna att få utresa beviljad. För att underlätta denna process har SI och en del svenska universitetsinstitutioner ingått avtal med sina vitryska parter.

5. Generella överväganden

Det hittillsvarande svenska samarbetet med Vitryssland har syftat till att stödja en demokratisering och modernisering av det vitryska samhället. Samarbetet har inriktats på medvetandegörande och kontaktskapande insatser på bred front för att

bryta landets isolering och för att bidra till att bereda väg för framtida reformer. På vissa områden där det bedömts att förutsättningar funnits för reformer under den nuvarande regimen har inledande insatser gjorts med sikte på institutionsutveckling och systemförändringar. Erfarenheter av dessa insatser visar i flertalet fall att de haft begränsat inflytande när det gäller att få faktiska förändringar till stånd.

Mycket tyder på att den politiska kursen med ökad administrativ och centraliserad kontroll i Vitryssland kommer att ligga fast tills vidare. Presidenten och regimen åtnjuter relativt stor popularitet, vilket tillsammans med en på ytan stark ekonomi och en förtryckt och delvis splittrad opposition gör att reformer med sikte på demokrati och marknadsekonomi är mindre troliga på kort sikt. Det finns dock en ökad medvetenhet hos de styrande om att ekonomin är sårbar på grund av bland annat ett starkt beroende av ryska subventioner, en krympande exportbas och en eftersläpande privat sektor. Det kan i bästa fall möjliggöra vissa ekonomiska reformer och ökad mobilisering av den privata sektorn.

Mot denna bakgrund bör det svenska utvecklingsarbetet fokusera på att stärka människors medvetande om och möjligheter att åberopa sina rättigheter, för att därigenom skapa förutsättningar för en framtida utveckling mot demokrati och rättsstat. Fokus bör ligga på att möjliggöra för vitryska medborgare och organisationer att etablera så breda kontaktytor och relationer med omvärlden som möjligt, med tyngdpunkt på EU. Insatserna bör inriktas på instrument och former som möjliggör mötesplatser och utbyte snarare än att avse stöd till mer sammansatta utvecklingsprojekt med sikte på institutionsförändringar. Med denna inriktning blir också sektoriella övervägandena mindre relevanta. Områden där Sverige har en komparativ fördel, efterfrågad erfarenhet, tidigare goda resultat och upparbetade kontakter har naturligen särskilda förutsättningar, men möjligheterna bör undersökas att ytterligare bredda kontaktytorna - i former som är administrativt möjliga att hantera. Samverkan med grannländer som Polen och Litauen kan i vissa program vara kostnadseffektivt.

Målgruppen för det svenska biståndet bör definieras brett. Till de prioriterade målgrupperna bör räknas demokratiska politiska krafter, studenter och akademiker, förvaltningstjänstemän, näringslivets aktörer (särskilt små och medelstora företag), personer verksamma på kulturområdet och inom media liksom enskilda organisationer. Ungdomar är en särskilt viktig grupp som kan förväntas driva på en samhällsutveckling och få framtida förändringsprocesser till stånd. Direkt samarbete med vitryska myndigheter bör ske med restriktivitet och bör när så är möjligt ske med medverkan av vitryska enskilda organisationer.

Förutsättningar saknas idag för att genomföra stora sammanhållna reforminriktade program. Undantag kan finnas inom några enstaka områden där det har funnits en påvisad förändringsvilja hos regimen. Där skulle begränsade projektinsatser även när det gäller visst institutionsstöd kunna övervägas.

De svenska insatserna bör nära samordnas med andra givares aktiviteter. Kostnadseffektiva lösningar bör sökas. Stödet kan till exempel med fördel kanaliseras via andra givare när dessa har särskilda förutsättningar att verka i en överlag problematisk miljö. Såväl statliga aktörer såsom EU-kommissionen, internationella finansiella institutioner och andra bilaterala givare som privata aktörer bör kunna komma ifråga. I och med att Sverige är en stor givare när det gäller Vitryssland bör Sverige ha en aktiv roll i givarsamordningen.

6. Mål, inriktning och verksamhetsområden

Det övergripande målet för Sveriges utvecklingsamarbete är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Att bidra till att Vitryssland i ökad utsträckning deltar i europeiskt samarbete, blir ett öppnare samhälle med mer demokratiska och marknadsekonomiska värderingar framstår som den mest effektiva vägen att långsiktigt bekämpa fattigdomen i dess olika dimensioner och på andra sätt förbättra levnadsförhållandena för landets befolkning.

Målet för de svenska utvecklingsinsatserna i Vitryssland ska vara att främja en utveckling i demokratisk och marknadsekonomisk riktning samt ett närmande till EU och till Sverige.

Samarbetet bör under nuvarande betingelser koncentreras till informations-, kunskaps- och kontaktskapande insatser, utbytesprogram samt medvetandegörande insatser. Dessa skall kunna ske på flera nivåer fränsett de som är direkt knutna till den nuvarande statsledningen. Ett jämställdhetsperspektiv skall vara en viktig del av utvecklingsarbetet.

För att bli tillvarata kunskap och engagemang i de av EU:s medlemsstater som gränsar till Vitryssland skall Sida aktivt verka för trepartssamarbete. Härvid bör möjligheterna till samarbete med Polen liksom Estland, Lettland och Litauen särskilt undersökas.

Utbetalningarna för 2006 uppgick till omkring 40 miljoner kronor. Volymen bör kunna öka under strategiperioden till 70 miljoner kronor per år, bland annat genom ökningarna inom områdena näringsliv, kultur, utbildning, forskning och miljö. Det förutsätter dock att biståndet kan användas effektivt, samt att utrymme kan skapas under regionanslagsposten.

Insatser förutses främst inom de områden som anges nedan. Inriktning och omfattning av insatserna inom olika områden kommer att bero av hur stark reglering och kontroll som regimen utövar.

I händelse av förändringar i demokratisk riktning i Vitryssland bör det finnas en svensk beredskap att snabbt inleda ett utvecklat samarbetsprogram med den vitryska politiska ledningen.

Demokrati, civila samhället, MR, media och information

Målet för arbetet på detta område är ett livskraftigt och pluralistiskt civilt samhälle, där medborgarna i ökad utsträckning kan delta i det politiska livet och har tillgång till oberoende media.

Detta skall uppnås genom att

- exponera vitryska aktörer inom offentlig förvaltning, det civila samhället och fria fackförbund för de demokratiska och marknadsekonomiska värderingar som präglar Sverige och EU,
- främja det civila samhällets verksamhet
- främja medborgarnas deltagande i det politiska livet och
- stärka oberoende media.

Det är av stor vikt att stödja framväxten av ett livskraftigt, demokratiskt civilt samhälle och dess organisationer. Samverkan mellan organisationerna i civila samhället bör stödjas, och

deras arbete bör på olika sätt underlättas i den utsatta situation de nu befinner sig i. Jämställdhetsaspekter bör betonas och vissa riktade jämställdhetsprojekt bör kunna få stöd. Även religiösa samfundssituation bör beaktas i detta arbete. Vidare bör insatser för att främja medborgarnas deltagande i det politiska livet ges hög prioritet. Detta stöd kanaliseras främst genom svenska partianknutna organisationer, med Vitryssland som stor mottagare av sådant stöd.

Insatser för oberoende media och tillgång till oberoende information är viktiga områden i Vitryssland där staten dominerar mediesektorn och informationsförmedlingen. Stödet bör kunna breddas till att inkludera nya arbetssätt (t ex internet) liksom stöd till satellit-TV-sändningar och radio. Härvid skall samarbete med bl a Vitrysslands grannländer såsom Polen och Litauen övervägas.

Kultur, utbildning och forskning

Målet för samarbetet på detta område är ökade kontakter och utbyte på kulturområdet, i syfte att skapa förståelse för och diskussion kring demokratins kultur samt att främja aktivt medborgerligt deltagande.

Detta skall uppnås genom att

- exponera vitryska aktörer på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet för de demokratiska och marknadsekonomiska värderingar som präglar EU och Sverige
- stärka relegerade och förföljda studenters möjligheter att bedriva fortsatta studier och
- stärka ett oberoende vitryskt utbildningssystem

Samarbete och utbyte inom kultur och samhällsliv bör ges ökad betydelse i syfte att skapa en förståelse för och diskussion kring demokratins kultur, verka för en demokratisk kultur och demokratiska strukturer samt främja ett aktivt medborgerligt deltagande. Inom kulturområdet finns aktörer med potential att bidra till en samhällsförändring.

Akademiska utbyten och studentprogram – också till stöd för relegerade studenter som måste fortsätta sina studier utomlands – är fortsatt viktiga inslag. Internationellt samarbete i sådana program bör prövas. Insatser genom utbyte och uppsökande verksamhet från svensk sida inom utbildningssektorn t ex genom Visbyprogrammet och den polsk-svenska solidaritetsfonden för Vitryssland bör ge öppningar för vidgade utbyten.

Privata näringslivet

Målet för samarbetet på detta område är ett förbättrat, mer förutsägbart företagsklimat och att stärka den privata sektorn.

Detta skall uppnås genom att

- exponera företagare för de marknadsekonomiska värderingar som präglar EU och Sverige,
- genomföra insatser för ett bättre, mer förutsägbart företagsklimat och
- främja företagares möjligheter att agera som samhällsgrupp

Den privata sektorn, främst små och medelstora företag, är en av de viktigare krafterna som kan möjliggöra förändringar mot ökad marknadsekonomi och öppenhet i Vitryssland. Den förväntas få en viktig roll i den ekonomiska strukturomvandling som Vitryssland så småningom tvingas genomgå. Insatser för att stödja ett förbättrat, mer förutsägbart

företagsklimat är angelägna både för ekonomisk utveckling och som ett medel att stärka den privata sektorn som förändringskraft i samhället. Företagare är en viktig samhällsgrupp som kan förväntas ställa krav på en modernisering av Vitryssland. Swedfund bör bidra till ökad närvaro av svenskt näringsliv i Vitryssland och stödja utvecklingen av det vitryska näringslivet. Insatser bör även göras för att utveckla den vitryska finansiella sektorn, varvid samverkan med internationella finansieringsinstitutioner skall övervägas. Erfarenhetsutbyten med Sverige och grannländer till Vitryssland i syfte att studera hur man där reglerar och främjar den privata sektorn kan övervägas liksom akademiska utbyten. Stöd till branschorganisationer, handelskamrar m m bör övervägas på såväl central som regional nivå.

Miljö

Målet för samarbetet på detta område är ökat miljömedvetande och engagemang, stärkt miljöinformation och övervakning.

Detta skall uppnås genom att

- främja miljöorganisationer och en demokratisk diskussion om miljöproblem och
- bidra till uppfyllande av internationella konventioner och strategier och till miljösamarbete med EU och kring Östersjön

Samarbetet på miljöområdet har hittills begränsats till några mindre samarbetsprojekt främst rörande gränsöverskridande vattenfrågor. En ökning av samarbetet bör kunna ske under strategiperioden.

Insatser för ett ökat miljömedvetande och engagemang, förbättrad miljölagstiftning, miljöinformation och övervakning, fortbildning på miljöområdet, arbete med att ta fram lokala Agenda 21-program för hållbar utveckling och att förbättra främst det civila strålskyddet kan bli aktuella under perioden. Lokala miljöorganisationer är viktiga i den offentliga diskussionen kring miljöfrågor och bör stödjas i denna roll och som demokratisk kraft. Vidare kan det bli aktuellt att stödja vitrysk medverkan i regionala och globala program såsom implementering av Åtgärdsprogrammet för Östersjön samt Kyotoprotokollet och handel med utsläppsrätter. Insatser för att reducera förorening från pesticider, i synnerhet om de bidrar till att minska belastningen på Östersjön, kan övervägas, liksom avfallsfrågor.

Socialtjänst och hälsovård

Målet för samarbetet på detta område är att förstärka individens rättigheter på det sociala området och inom hälsosektorn och att minska spridningen av HIV/AIDS.

Detta skall uppnås genom att

- stärka individens och barnens rättigheter och familjens ansvar och
- främja utbyte och dialog mellan svenska och vitryska parter inom hälsosektorn

Det svenska stödet på det sociala området har haft framgång i att sätta individens rättigheter i fokus i kontrast till den centraliserade och byråkratiserade modell som råder i Vitryssland. I stället för sovjetmodellen med staten som vårdansvarig har de sociala myndigheterna börjat anamma ett nytt arbetssätt där familjen är ansvarig och individen står i centrum. Insatserna bör bland annat ha som utgångspunkt FN-konventionen om barns rättigheter och FN:s regler för hur funktionshindrade tillförsäkras delaktighet och jämlikhet. Insatser mot människohandel är fortsatt viktiga.

Insatser för utbyte inom hälsoområdet bör kunna öka under strategiperioden. Medverkan kan övervägas i den satsning på primärhälsovården i landet som har målet att bättre nå ut med hälso- och sjukvårdsinsatser till den fattiga delen av befolkningen. HIV/AIDS är ett i sig prioriterat område och stöd bör ges – gärna i samarbete med andra givare – för att bidra till en minskning av spridningen som riskerar att få en epidemisk omfattning. Ett jämställdhetsperspektiv på detta samarbete bör finnas. Samarbete också inom andra sektorer på hälsoområdet kan bli aktuellt.

7. Andra politikområden och svenska relationer

På näringslivsområdet finns mycket begränsade kontakter. Den bilaterala handeln är blygsam. Den svenska exporten till Vitryssland är något större än importen. Under 2005 uppgick exporten till drygt 450 miljoner kronor och importen till drygt 340 miljoner kronor. Sveriges export till Vitryssland består främst av verkstadsprodukter, i huvudsak maskiner och apparater samt telekomutrustning. Importen från Vitryssland består främst av brunkol och torv, virke, järn och stål samt kemiska produkter. Swedfund har hittills inte kunnat identifiera några investeringsmöjligheter i Vitryssland.

Vitryssland deltar i den så kallade Söderköpingsprocessen, som avser samverkan i migrationsfrågor. Det innebär att Vitryssland deltar i alla möten i projektet såsom workshops och Senior Level Review Meetings.

8. Dialogfrågor

Strategins genomförande förutsätter dialog med ett stort antal aktörer och på många nivåer inom det vitryska samhället. Huvudämne för dialogen är demokrati- och rättighetsperspektivet.

9. Genomförande och uppföljning

Strategin preciseras av Sida i årliga landplaner i form av projekt och program. I hel- och halvårsrapporter görs uppföljning av strategin och landplanerna. Rapporterna ligger till grund för samrådsmöten mellan UD och Sida. Euraoparådets, OSSE:s, EU:s och Världsbankens bedömningar av framsteg i Vitryssland inom områdena demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi skall redovisas i Sidas hel- och halvårsrapporter. Dessa rapporter skall också redovisa i vilken utsträckning svenska insatser bidragit till de framsteg som uppnåtts.

Projekt och program följer upp genomförda aktiviteter och indikatorer mot de uppsatta projekt- och programmålen. Detta ligger sedan till grund för uppföljning mot delmålen för de olika områdena i strategin. Detta sammanfattas i halvårs- och helårsrapporterna. Inför nästkommande strategi görs en redovisning och bedömning av resultaten under hela strategiperioden.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

103 39 Stockholm

Tel: 08-405 1000, Fax: 08-723 11 76, webb: www.ud.se

Omslag: UD-PIK-INFO, tryck: XGS Grafisk service, 2007

Artikelnummer: UD 07.025